

ADRIANNA OGONOWSKA

OCHRONA WÓD MORSKICH MORZA BAŁTYCKIEGO A ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

WPROWADZENIE

Koncepcja zrównoważonego rozwoju, oparta na założeniu istnienia kompromisu między dalszym rozwojem ekonomicznym a zachowaniem środowiska i jego elementów¹ w jak najlepszym stanie², podlega wdrażaniu poprzez różne akty prawne i dokumenty planistyczne, w tym również takie, które odnoszą się do ochrony wód morskich. Mogą być to zarówno akty prawa międzynarodowego, akty prawa unijnego, jak i regulacje prawne tworzone na poziomie krajowym.

Dr ADRIANNA OGONOWSKA – adiunkt, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, ul. Gabriela Narutowicza 17A, 70-953 Szczecin; e-mail: adrianna.ogonowska@usz.edu.pl; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9536-2618>

¹ *Leksykon prawa morskiego. 100 podstawowych pojęć*, red. D. Pyć, I. Zużewicz-Wiewórska, Warszawa: C.H. Beck 2013, s. 545; D. PYĆ, *Prawo Oceanu Światowego. Res usus publicum*, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego 2011, s. 15.

² Por. M. PODOLAK, *Koncepcja równoważnego rozwoju w polityce państwa*, [w:] M. PODOLAK, J. STOCHŁAK, *Ochrona środowiska w Polsce. Studium prawno-politologiczne*, Lublin: Wydawnictwo UMCS 2006, s. 81; W. RACZYŃSKA, *Wybrane problemy, pojęcia i sposoby realizacji zrównoważonego rozwoju*, „Prawo i Środowisko” 2014, nr 1(77), s. 118-124; B. PIONTEK, *Modelowe ujęcie rozwoju zrównoważonego i trwałego*, „Problemy Ekologii” 2001, nr 3, s. 109-117; A. HAŁADYJ, *Zasady ogólne prawa ochrony środowiska na tle konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju*, [w:] *Zrównoważony rozwój w teorii ekonomii i w praktyce*, red. A. Graczyk, Wrocław: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej 2007, s. 138-140; A. HAŁADYJ, *Ewolucja zasad ogólnych prawa ochrony środowiska*, Lublin 2004, mps, s. 97-125; S. KOZŁOWSKI, *Ekologiczne problemy przyszłości, świata i Polski*, Warszawa: Dom Wydawniczy ELIPSA 1998, s. 10-17; P. KORZENIOWSKI, *Zasady prawne ochrony środowiska*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2010, s. 279-297; por. K. KERN, *Governance For Sustainable Development in the Baltic Sea Region*, „Journal of Baltic Studies” 42(2011) 1, s. 21-35.

Do idei zrównoważonego rozwoju wód morskich prawo polskie odnosi się dość pobieżnie. Na poziomie międzynarodowym i unijnym kwestia ta poruszana jest znacznie częściej. Wskazać należy, że już na początku lat siedemdziesiątych XX wieku idea zrównoważonego rozwoju została sformułowana i wprowadzona w życie za pośrednictwem ONZ, a następnie powoływano się na nią w wielu innych dokumentach, m.in. w Raplocie G. H. Brundtland oraz Deklaracji z Rio de Janeiro³. Zgodnie z definicją zaproponowaną przez Constanza, zrównoważony rozwój należy utożsamiać z relacją pomiędzy dynamicznym systemem ekonomicznym człowieka a dynamicznym, choć wolniejszym, systemem ekologicznym, w którym oprócz rozwoju życia, ludzkiej indywidualności oraz kultury występuje jeszcze jeden element⁴. Polega on na tym, że „efekty ludzkiej działalności nie prowadzą do niszczenia i nie powodują degradacji ekosystemów, na których się opierają”⁵. W rezultacie koncepcja zrównoważonego rozwoju powinna zmierzać zarówno do ciągłego rozwoju poszczególnych systemów, jak i do ich zharmonizowania lub zrównoważenia⁶.

Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie oraz ocena relacji między zrównoważonym rozwojem a ochroną wód morskich Morza Bałtyckiego, pojawiających się w prawie polskim na tle odniesień występujących w prawie międzynarodowym i unijnym. Teza badawcza opiera się na twierdzeniu, że w polskim prawie wewnętrznym dotyczącym gospodarowania i ochrony wód nie pojawiają się szczegółowe instrumenty prawne służące jej realizacji. Metodą badawczą wykorzystaną w artykule jest metoda dogmatyczno-prawna.

1. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ A WODY MORSKIE BAŁTYKU W PRAWIE MIĘDZYNARODOWYM I UNIJNYM

W odniesieniu do ochrony wód morskich Morza Bałtyckiego warto zwrócić uwagę na odwołanie do zrównoważonego rozwoju zawarte w Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzonej

³ P. KORZENIOWSKI, *Zasady prawne*, s. 279–297.

⁴ D. PYĆ, *Zasada zrównoważonego rozwoju a ochrona środowiska w obszarze Morza Bałtyckiego*, „Prawo Morskie” 12(1999), s. 91; K.V. ABRAHAMSSON, *Paradigms of Sustainability. The Road Towards Sustainability*, Uppsala: S. Sörlin Ed. 1997, s. 31.

⁵ D. PYĆ, *Zasada zrównoważonego rozwoju*, s. 91.

⁶ M. SITEK, „Sustainable development” – ciągly czy zrównoważony rozwój?, „Państwo i Prawo” 1999, nr 2, s. 82.

w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 r.⁷, w której wskazano na konieczność podjęcia działań umożliwiających samoregenerację środowiska morskiego i zachowanie jego równowagi ekologicznej⁸. Zgodnie z art. 4 ust. 1 tej umowy międzynarodowej środowisko morskie obszaru Morza Bałtyckiego obejmuje wodę i dno morskie łącznie z ich żywymi zasobami i innymi formami życia w morzu. Wskazana regulacja prawna dotyczy zatem także wód morskich, będących przedmiotem niniejszych rozważań.

Zaznaczenia wymaga, że międzynarodowe odwołania do koncepcji zrównoważonego rozwoju w środowisku morskim koncentrują się głównie wokół, pozostających poza przedmiotem zainteresowania niniejszego opracowania, ochrony morskich zasobów rybnych. Tytułem przykładu należy wskazać umowę w sprawie wykonania postanowień Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza z dnia 10 grudnia 1982 r., odnoszących się do ochrony i zarządzania zasobami rybnymi międzystrefowymi i zasobami rybnymi masowo migrującymi, sporządzona w Nowym Jorku 4 sierpnia 1995 r.⁹, w której omawiana koncepcja została uwzględniona.

Znacznie częściej do koncepcji zrównoważonego rozwoju odwołują się natomiast przepisy unijne. W tym zakresie w pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiającą ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego¹⁰. Z jej postanowień wynika, iż zrównoważony rozwój powinien zostać w należyтым stopniu uwzględniony przez państwa członkowskie podczas opracowywania programu środków, które należy zastosować celem osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska na ich wodach morskich. Pod uwagę powinien zostać wzięty przede wszystkim społeczny i gospodarczy wpływ planowanych środków. Innym aktem prawa unijnego opartym na analizowanej koncepcji jest dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/60/WE z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej¹¹,

⁷ Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 r., Dz.U. z 2000 r., Nr 28, poz. 346.

⁸ M. PIĞŁOWSKI, *Realizacja zasad ochrony środowiska zawartych w Konwencji Helsińskiej z 1992 roku*, „Proceedings of ECOpole” 2007, nr 1-2, s. 208.

⁹ Dz.U. z 2007 r., Nr 10, poz. 64.

¹⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego, Dz.Urz.U.E.L 164 z 25.06.2008 r., s. 19 ze zm.

¹¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/60/WE z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, Dz.Urz.U.E.L 327 z 22.12.2000 r., s. 1 ze zm.

której przepisy mają za zadanie wspierać zrównoważone użytkowanie wód, aby zapewnić długotrwałą ochronę istniejących zasobów¹². Istotne z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju wód morskich jest także rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1255/2011 z dnia 30 listopada 2011 r. ustanawiające Program na rzecz dalszego rozwoju zintegrowanej polityki morskiej¹³.

Nowatorską strategią opartą na zasadzie zrównoważonego rozwoju jest również makroregionalna „Strategia Unii Europejskiej dla Regionu Morza Bałtyckiego”¹⁴, która została zatwierdzona przez Radę Europejską w 2009 r. Do jej priorytetowych celów należą: ochrona morza, połączenie regionu oraz wzrost dobrobytu¹⁵. Strategia zapewnia nawiązanie kontaktów z partnerami makroregionu, inicjowanie nowych projektów oraz promowanie na forum międzynarodowym projektów już istniejących. Od czerwca 2015 r. SUE RMB posiada 13 Obszarów Tematycznych i 4 Działania Horyzontalne, w ramach których realizowanych jest kilkadziesiąt Projektów Flagowych¹⁶. W związku z jej obowiązywaniem opracowywane są plany działania, mające na celu dopasowanie kształtu SUE RMB do bieżących potrzeb regionu.

Zrównoważony rozwój stanowi również główny cel Agendy 21 dla regionu Morza Bałtyckiego „Bałtyk 21”, obejmującej wszystkie kraje położone wokół Morza Bałtyckiego¹⁷. Jednocześnie w jej opracowywanie włączona jest również Unia Europejska. Głównym osiągnięciem „Bałtyku 21” jest stworzenie programu, składającego się z 30 różnych działań przyczyniających się do zrównoważonego rozwoju w regionie Morza Bałtyckiego.

---

¹² J. CIECHANOWICZ-MCLEAN, *Ramowa dyrektywa wodna a ochrona środowiska morskiego*, „Prawo Morskie” 29(2013), s. 112.

¹³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1255/2011 z dnia 30 listopada 2011 r. ustanawiające Program na rzecz dalszego rozwoju zintegrowanej polityki morskiej, Dz.Urz.UE.L 321 z 5.12.2011 r., s. 1-10.

¹⁴ Dalej: SUE RMB.

¹⁵ http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/baltyk/strategia/czym_jest_strategia [dostęp: 8.04.2017]; <http://www.balticsea-region-strategy.eu/action-plan> [dostęp: 8.04.2017].

¹⁶ <https://ewt.pomorskie.eu/suermb> [dostęp: 8.04.2017].

¹⁷ Agenda 21 dla regionu Morza Bałtyckiego „Bałtyk 21”, przyjęta na 7. Sesji Ministerialnej Rady Państw Morza Bałtyckiego w Nyborgu, 22-23 czerwca 1998 r., Seria Bałtyk 21 Nr 1/98: https://www.google.pl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKewjf0fns-q3aAhWibVAKHRKGBdQQFgggtMAE&url=http%3A%2F%2Fbalticgreenbelt.org.pl%2Fuploads%2F_pliki%2Fbaltic_21_series_no_1_polish.doc&usq=A0vVaw2mnsQexs0Rk-pvuXoeertN [dostęp: 8.04.2018].

2. ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ A WODY MORSKIE BAŁTYKU W PRAWIE POLSKIM

Do polskiego prawa wewnętrznego pojęcie zrównoważonego rozwoju¹⁸ zostało wprowadzone w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.¹⁹, z tego względu wywiera wpływ na cały krajowy porządek prawny, w tym na regulacje związane z ochroną wód morskich²⁰. W art. 5 Konstytucji RP zawarto normę zapewniającą ochronę środowiska poprzez odwołanie się do zasady zrównoważonego rozwoju, której jednak w tym miejscu nie zdefiniowano²¹. Uczyniono to natomiast w art. 3 pkt 50 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska²². Należy przy tym zasygnalizować, że pojęcia konstytucyjne mają znaczenie autonomiczne, dlatego nie powinny być oceniane wyłącznie przez pryzmat pojęć ustawowych²³. Można jednak przyjąć, że definicja z art. 3 pkt 50 ustawy Prawo ochrony środowiska, przedstawiona poniżej, ma charakter pomocniczy dla odtworzenia treści analizowanej zasady.

Nie ulega wątpliwości, że wskazana zasada jest podstawową wytyczną określającą sposób wykonywania przez państwo określonych zadań²⁴. W literaturze podkreśla się, że zasada zrównoważonego rozwoju powinna stać się istotnym pryncypium życia ludzkiego, nie zaś jedynie doniośle brzmiącym postulatem²⁵. Jej głównym celem jest zapewnienie prowadzenia działalności gospodarczej dla zaspokojenia potrzeb człowieka w sposób niepowodujący

---

¹⁸ Takie tłumaczenie zasady sustainable development jest najczęściej spotykanym w literaturze prawniczej (J. BOĆ, E. SAMBORSKA-BOĆ, *Ochrona środowiska. Źródła*, Wrocław: Kolonia Limited 1994, s. 81). Niektórzy autorzy opowiadają się jednak za rozumieniem tego terminu jako ciągły rozwój (M.M. KENIG-WITKOWSKA, *Koncepcja „sustainable development” w prawie międzynarodowym*, „Państwo i Prawo” 1998, nr 8, s. 45; por. Z. BUKOWSKI, *Zrównoważony rozwój w systemie prawa*, Toruń: TNOIK 2009, s. 23-40).

¹⁹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm. i sprost. [dalej: Konstytucja RP].

²⁰ Konstytucja RP jako jedna z nielicznych konstytucji narodowych odnosi się do pojęcia zrównoważonego rozwoju (S. KOZŁOWSKI, *Zrównoważony rozwój. Program na jutro*, Poznań–Warszawa: Abrys 2008, s. 15).

²¹ Szerzej na ten temat por. M. FLORCZAK-WĄTOR, Komentarz do art. 5, [w:] *Konstytucja RP. Komentarz*, t. I, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa: C.H. Beck 2016, s. 289-290.

²² Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1396 ze zm. [dalej: ustawa Prawo ochrony środowiska].

²³ Por. E. OLEJARCZYK, *Zasada zrównoważonego rozwoju w systemie prawa polskiego*, „Przegląd Prawa Ochrony Środowiska” 2016, nr 2, s. 128-136.

²⁴ P. KORZENIOWSKI, *Zasady prawne*, s. 308.

²⁵ D. PYĆ, *Zasada zrównoważonego rozwoju*, s. 92.

nieodwracalnych zmian w przyrodzie ożywionej²⁶. Z teoretycznego punktu widzenia należy wskazać, że zasada zrównoważonego rozwoju jest zasadą prawa w znaczeniu dyrektywalnym, czyli normą o szczególnej doniosłości i roli w systemie prawnym. W konsekwencji, zrównoważony rozwój wyznacza kierunek działań prawodawczych, stosowania prawa oraz procesu interpretacji przepisów prawnych²⁷. Jako dyrektywa wykładni pełni rolę podobną do zasad współżycia społecznego czy społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa na gruncie prawa cywilnego, stanowiąc wyznacznik rozstrzygnięcia wątpliwości co do zakresu obowiązków, rodzaju obowiązków i sposobu ich realizacji²⁸. W doktrynie podkreśla się również jej wiążący oraz ustrojowy charakter²⁹. Ponadto, organy władzy publicznej powinny się tą zasadą kierować, prowadząc politykę państwa, co przesądza o jej instrumentalności³⁰.

Odwołanie do zasady zrównoważonego rozwoju w przepisach prawa polskiego w zakresie ochrony wód morskich występuje przede wszystkim w ustawie Prawo ochrony środowiska oraz w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne³¹. W pierwszym z wymienionych aktów prawnych już w art. 1, określającym podstawowe założenia realizacji zadań z zakresu ochrony środowiska, pojawia się nawiązanie do zasady zrównoważonego rozwoju. Jak wskazuje Z. Bukowski, takie uregulowanie powoduje przyporządkowanie tej zasadzie wszelkich pozostałych zasad prawa ochrony środowiska określonych w ustawie Prawo ochrony środowiska³². Jak wspomniano wcześniej, ustawodawca w art. 3 pkt 50 tego aktu prawnego wprowadził definicję zrównoważonego rozwoju, określając go jako: „rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń”. Należy

²⁶ Tamże, s. 91.

²⁷ S. WRONKOWSKA, *System prawny a porządek prawny i ład społeczny*, [w:] S. WRONKOWSKA, Z. ZIEMBIŃSKI, *Zarys teorii prawa*, Poznań: Ars boni et aequi 2001, s. 188.

²⁸ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 25 marca 2009 r., SA/Go 825/08, LEX nr 526352.

²⁹ P. KORZENIOWSKI, *Zasady prawne*, s. 295-296.

³⁰ Por. M. FLORCZAK-WĄTOR, Komentarz do art. 5, [w:] *Konstytucja RP. Komentarz*, s. 290.

³¹ Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 310 ze zm. [dalej: ustawa Prawo wodne].

³² Z. BUKOWSKI, *Zrównoważony rozwój środowiska morskiego w prawie międzynarodowym, unijnym i polskim*, [w:] *Gospodarka wodno-ściekowa w zlewni Morza Bałtyckiego*, red. I. Zimoch, Poznań: PZiTS Oddział Wielkopolski 2012, s. 23.

zaaprobować krytykę definiowania pojęcia zrównoważonego rozwoju przez B. Rakoczego³³. Autor ten, powołując się na brak możliwości uwzględnienia bogactwa koncepcji zrównoważonego rozwoju w jakiegokolwiek definicji, wskazuje, że zasada zrównoważonego rozwoju powinna być klauzulą generalną³⁴. Ponadto, polityki, strategie, plany lub programy dotyczące w szczególności przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, gospodarki przestrzennej, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu również powinny uwzględniać zasady ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju. Zasada planowości³⁵ jest w rezultacie ściśle powiązana z zasadą zrównoważonego rozwoju³⁶. Wymieniony katalog obszarów podlegających regulacji ma jednak charakter otwarty i cechuje się ogólnością, co stwarza wiele praktycznych problemów podczas stosowania tej zasady³⁷. Należy również zaznaczyć, że w ustawie Prawo ochrony środowiska występuje ponadto wiele przepisów odwołujących się do samego pojęcia zrównoważonego rozwoju. Nie są to jednak przepisy dotyczące gospodarowania elementami środowiska. Dlatego też w literaturze wskazuje się, że pojęcie zrównoważonego rozwoju pełni w ustawie Prawo ochrony środowiska jedynie funkcję „ozdobnika”, który wywiera marginalny wpływ na znaczenie poszczególnych przepisów³⁸.

W ustawie Prawo wodne przy ustalaniu zakresu regulacji także odniesiono się do zasady zrównoważonego rozwoju. W rezultacie wszystkie regulacje z zakresu prawa wodnego, z wyjątkiem kwestii własności wód oraz gruntów pokrytych wodami, a także zasad gospodarowania tymi składnikami w odniesieniu do majątku Skarbu Państwa, koncentrują się wokół tej zasady. W tym przypadku odesłanie to także stanowi jedynie ogólną wytyczną, która nie wprowadza szczegółowych rozwiązań. Warto w związku z tym przywołać stanowisko J. Rotko dotyczące wyjątkowego charakteru zasady zrównoważonego rozwoju na tle innych zasad gospodarowania wodami³⁹. Co prawda zostało ono sformułowane w odniesieniu do nieobowiązującego stanu prawnego, jednak nadal pozostaje aktualne. Autor ten stwierdził, że omawiana

³³ B. RAKOCZY, Komentarz do art. 3, [w:] J. CIECHANOWICZ-MCLEAN, Z. BUKOWSKI, B. RAKOCZY, *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Warszawa: LexisNexis 2008, s. 48.

³⁴ Tamże, s. 48.

³⁵ A. HAŁADYI, *Ewolucja zasad ogólnych prawa ochrony środowiska*, s. 77-79.

³⁶ K. GRUSZECKI, *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Warszawa: Wolters Kluwer 2016, s. 85.

³⁷ Z. BUKOWSKI, *Zrównoważony rozwój środowiska morskiego*, s. 24.

³⁸ Por. Z. BUKOWSKI, *Zrównoważony rozwój w systemie prawa*, s. 464-475.

³⁹ J. ROTKO, *Podstawy prawne gospodarki wodnej*, Wrocław: Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania „Copernicus” 2006, s. 18.

zasada ma niezwykle istotne znaczenie dla tworzenia prawa i procesów planistycznych, natomiast jej znaczenie jest marginalne w przypadku rozstrzygnięcia konkretnych spraw⁴⁰.

Z kolei Z. Bukowski wskazuje, że uwzględnienie problematyki zrównoważonego rozwoju w gospodarowaniu wodami ma miejsce jedynie na poziomie zasad ogólnych⁴¹. Stwierdzenie to zasługuje na aprobatę, gdyż pojęcie zrównoważonego rozwoju pojawia się w ustawie Prawo wodne jedynie w kontekście ogólnych wytycznych dotyczących opracowywania dokumentów programowych oraz podejmowania lub zaniechania podejmowania działań związanych z utrzymywaniem wód w dobrym stanie.

WNIOSKI

W prawie polskim zasada zrównoważonego rozwoju, istotna w odniesieniu do wód morskich, ma rangę zasady konstytucyjnej. W polskim prawie wewnętrznym dotyczącym gospodarowania i ochrony wód nie pojawiają się szczegółowe instrumenty prawne służące jej realizacji⁴². Wypada jednak zauważyć, że niezależnie od powyższego analizowana zasada, podobnie jak inne zasady prawa⁴³, pełni istotną rolę w procesie interpretacji przepisów o ochronie wód morskich. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę na dyrektywy systemowe wykładni, zgodnie z którymi norma odtworzona w rezultacie interpretacji wieloznacznego wyrażenia tekstu prawnego ma być zgodna z zasadą prawa. Natomiast w razie konfliktu interpretowanego zwrotu z normą, będącą zasadą prawa, należy odrzucić takie znaczenie interpretowanego zwrotu, które do niego prowadzi⁴⁴. Dodać należy, że zasada zrównoważonego rozwoju, podobnie jak inne zasady prawa, stanowi również podstawę przeprowadzania wykładni z analogii oraz wnioskowań *analogia iuris*⁴⁵.

---

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ Z. BUKOWSKI, *Zrównoważony rozwój w systemie prawa*, s. 475-477.

⁴² Tamże, s. 25.

⁴³ W przypadku ochrony wód morskich są to przede wszystkim: zasada prewencji, zasada przezorności, zasada kompleksowości oraz zasada odpowiedzialności za zanieczyszczenie środowiska.

⁴⁴ M. ZIELIŃSKI, *Wykładnia prawa. Zasady – reguły – wskazówki*, Warszawa: Wolters Kluwer 2017, s. 297-298; S. WRONKOWSKA, *Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa*, Poznań: Ars boni et aequi 2005, s. 89-90.

⁴⁵ M. ZIELIŃSKI, A. MUNICZEWSKI, *Interpretacyjna rola zasad prawa*, [w:] *Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności*, red. J. Czapska, A. Gaberle, A. Światłowski, A. Zoll, Warszawa: Wydawnictwo PWN 2000, s. 782.

Nie umniejszając znaczenia interpretacyjnej roli zasady zrównoważonego rozwoju, należy postulować skoncentrowanie się na efektywnym wdrażaniu do polskiego prawodawstwa koncepcji zrównoważonego rozwoju. Sprzyjając temu powinno wprowadzanie do polskiego ustawodawstwa, mającego na celu ochronę wód morskich, precyzyjnie określanych instrumentów prawnych o różnorodnym charakterze. Instrumenty te z jednej strony powinny poprawiać standardy ekologiczne, a z drugiej umożliwiać zrównoważony rozwój regionu bałtyckiego.

BIBLIOGRAFIA

ŹRÓDŁA PRAWA

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2000/60/WE z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, Dz.Urz.U.E.L 327 z 22.12.2000 r., s. 1 ze zm.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego, Dz.Urz.U.E.L 164 z 25.06.2008 r., s. 19 ze zm.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm. i sprost.
- Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 r., Dz.U. z 2000 r., Nr 28, poz. 346.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1255/2011 z dnia 30 listopada 2011 r. ustanawiające Program na rzecz dalszego rozwoju zintegrowanej polityki morskiej, Dz.Urz.U.E.L 321 z 5.12.2011 r., s. 1-10.
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 1396 ze zm.
- Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne, t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 310 ze zm.

LITERATURA

- ABRAHAMSSON Kurt Viking: *Paradigms of Sustainability. The Road Towards Sustainability*, Uppsala: S. Sörlin Ed. 1997.
- BOĆ Jan, SAMBORSKA-BOĆ Elżbieta: *Ochrona środowiska. Źródła*, Wrocław: Kolonia Limited 1994.
- BUKOWSKI Zbigniew: *Zrównoważony rozwój środowiska morskiego w prawie międzynarodowym, unijnym i polskim*, [w:] *Gospodarka wodno-ściekowa w zlewni Morza Bałtyckiego*, red. Izabela Zimoch, Poznań: PZiTS Oddział Wielkopolski 2012, s. 9-26.
- BUKOWSKI Zbigniew: *Zrównoważony rozwój w systemie prawa*, Toruń: TNOiK 2009.
- CIECHANOWICZ-MCLEAN Janina: *Ramowa dyrektywa wodna a ochrona środowiska morskiego*, „Prawo Morskie” 29(2013), s. 107-115.
- CIECHANOWICZ-MCLEAN Janina: *Prawo ochrony i zarządzania środowiskiem*, Warszawa: Difin 2015.
- FLORCZAK-WĄTOR Monika: *Komentarz do art. 5*, [w:] *Konstytucja RP. Komentarz*, t. I, red. Marek Safjan, Leszek Bosek, Warszawa: C.H. Beck 2016, s. 278-290.
- GRUSZECKI Krzysztof: *Prawo ochrony środowiska. Komentarz*, Warszawa: Wolters Kluwer 2016.

- HAŁADYJ Anna: Ewolucja zasad ogólnych prawa ochrony środowiska, Lublin 2004 (maszynopis).
- HAŁADYJ Anna: Zasady ogólne prawa ochrony środowiska na tle konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju, [w:] Zrównoważony rozwój w teorii ekonomii i w praktyce, red. Andrzej Graczyk, Wrocław: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej 2007, s. 136-145.
- KENIG-WITKOWSKA Maria M.: Koncepcja „sustainable development” w prawie międzynarodowym, „Państwo i Prawo” 1998, nr 8, s. 45-58.
- KERN Kristine: Governance For Sustainable Development in the Baltic Sea Region, „Journal of Baltic Studies” 42(2011) 1, s. 21-35.
- KORZENIOWSKI Piotr: Zasady prawne ochrony środowiska, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego 2010.
- KOZŁOWSKI Stefan: Ekologiczne problemy przyszłości, świata i Polski, Warszawa: Dom Wydawnictwo ELIPSA 1998.
- KOZŁOWSKI Stefan: Zrównoważony rozwój. Program na jutro, Poznań–Warszawa: Abrys 2008.
- Leksykon prawa morskiego. 100 podstawowych pojęć, red. Dorota Pyć, Iwona Zużewicz-Wiewórska, Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck 2013.
- OLEJARCZYK Ewa: Zasada zrównoważonego rozwoju w systemie prawa polskiego, „Przegląd Prawa Ochrony Środowiska” 2016, nr 2, s. 119-140.
- PIGŁOWSKI Marcin: Realizacja zasad ochrony środowiska zawartych w Konwencji Helsińskiej z 1992 roku, „Proceedings of ECOpole” 2007, nr 1-2, s. 205-210.
- PIONTEK Barbara: Modelowe ujęcie rozwoju zrównoważonego i trwałego, „Problemy Ekologii” 2001, nr 3, s. 109-117.
- PODOLAK Małgorzata: Koncepcja równoważnego rozwoju w polityce państwa, [w:] Małgorzata PODOLAK, Janusz STOCHLAK, Ochrona środowiska w Polsce. Studium prawno-politologiczne, Lublin: Wydawnictwo UMCS 2006, s. 53-102.
- PYĆ Dorota: Zasada zrównoważonego rozwoju a ochrona środowiska w obszarze Morza Bałtyckiego, „Prawo Morskie” 12(1999), s. 8-102.
- PYĆ Dorota: Prawo Oceanu Światowego. Res usus publicum, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego 2011.
- RACZYŃSKA Wiktoria: Wybrane problemy, pojęcia i sposoby realizacji zrównoważonego rozwoju, „Prawo i Środowisko” 2014, nr 1(77), s. 118-124.
- RAKOCZY Bartosz: Komentarz do art. 3, [w:] Janina CIECHANOWICZ-MCLEAN, Zbigniew BUKOWSKI, Bartosz RAKOCZY, Prawo ochrony środowiska. Komentarz, Warszawa: Lexis Nexis 2008, 41-52.
- ROTKO Jerzy: Podstawy prawne gospodarki wodnej, Wrocław: Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania „Copernicus” 2006.
- SITEK Magdalena: „Sustainable development” – ciągle czy zrównoważony rozwój?, „Państwo i Prawo” 1999, nr 2, s. 82-83.
- WRONKOWSKA Sławomira: Podstawowe pojęcia prawa i prawoznawstwa, Poznań: Ars boni et aequi 2005.
- WRONKOWSKA Sławomira: System prawny a porządek prawny i ład społeczny, [w:] Sławomira WRONKOWSKA, Zygmunt ZIEMBIŃSKI, Zarys teorii prawa, Poznań: Ars boni et aequi 2001, s. 180-196.
- ZIELIŃSKI Maciej: Wykładnia prawa. Zasady – reguły – wskazówki, Warszawa: Wolters Kluwer 2017.
- ZIELIŃSKI Maciej, MUNICZEWSKI Andrzej: Interpretacyjna rola zasad prawa, [w:] Zasady procesu karnego wobec wyzwań współczesności, red. Janina Czapska, Andrzej Gaberle, Andrzej Świątłowski, Andrzej Zoll, Warszawa: Wydawnictwo PWN 2000, s. 774-783.

OCHRONA WÓD MORSKICH MORZA BAŁTYCKIEGO
A ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Streszczenie

Koncepcja zrównoważonego rozwoju opiera się na założeniu istnienia kompromisu między dalszym rozwojem ekonomicznym a zachowaniem środowiska w jak najlepszym stanie. Jest ona wdrażana poprzez różne akty prawne i dokumenty planistyczne, w tym również takie, które odnoszą się do ochrony środowiska morskiego.

Cel przeprowadzenia niniejszych rozważań stanowi przedstawienie oraz ocena relacji między zrównoważonym rozwojem a ochroną środowiska morskiego Morza Bałtyckiego. Analiza dotyczy odniesień pojawiających się w prawie polskim na tle odniesień występujących w prawie międzynarodowym i unijnym.

Słowa kluczowe: Bałtyk; ochrona wód morskich; ekorozwój; zasada zrównoważonego rozwoju

PROTECTION OF THE MARINE WATER OF THE BALTIC SEA
AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT

Summary

The concept of sustainable development is based on the assumption of a compromise between economic development and maintaining the environment in the best condition. It is implemented by various legal acts and planning documents, including those that relate to the protection of the marine environment.

The purpose of these considerations is to present and make an assessment of the relationship between the sustainable development and the protection of the marine environment of the Baltic Sea. The analysis concerns references appearing in Polish law in the context of references appearing in the international law and the EU law.

Key words: The Baltic Sea; marine water protection; sustainable development; the sustainable development principle